

Перепигіна Р. В.

*Київський університет права НАН України,
викладач кафедри кримінального права та процесу*

ПЕРЕДУМОВИ КРИМІНАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ ЖІНОК

Політичні, економічні та соціальні зміни в Україні, перехід до громадянського суспільства та будівництва правової держави характеризується двома тенденціями: з одного боку - це демократизація та лібералізація усіх сфер суспільного життя та проведення відповідних правових реформ, а з другого - загострення соціальних протиріч та широке розповсюдження міжособистісних та міжгрупових конфліктів. Вони проявляються в різноманітних формах агресивної поведінки, в тому числі й злочинної. Це може бути як фізична агресія (вбивство, нанесення шкоди здоров'ю людини), так і вербальна (злочинні погрози, знущання, образа та наклеп). (Даньшин І.М. Кримінологія. Особлива частина. 1999, с. 13).

Сучасний стан законності в Україні знаходиться на досить низькому рівні, про що свідчать публікації багатьох авторів, які підіймають дану проблему, повідомлення ЗМІ, а також статистична звітність органів МВС. Усі ці чинники негативно відбиваються на становленні правової держави в Україні. В останні роки суттєво збільшився рівень злочинності взагалі, але поряд з цим з'явилася й нова проблема - жіноча злочинність, рівень якої, з огляду на статистику МВС, збільшується щорічно приблизно на 5-7%. Так, у 2009 році загальна кількість жінок, що вчинили злочинні діяння становила 29065 осіб, що складає 13,7% від загальної кількості вчинених злочинів, а вже у 2010 році кількість збільшилася до 31457 осіб, питома вага жінок складала 13,9 відсотків. Таким чином, кількість жінок, які вчинили злочини за 1 рік збільшилася на 8,2 відсотки.

В умовах реформування всіх сторін життєдіяльності нашого суспільства все більший вплив на свідомість і поведінку жінок справляють негативні аспекти, які супроводжують перехідний період розвитку держави.

Спеціалісти визначають ряд соціальних чинників, які зумовлюють жіночу злочинність: різке зниження цінності людського життя; поширення його нового стилю, в якому задоволення чергується з емоційно-психологічними розрядками; збільшення у певної частини молоді розриву між цінностями, проголошеними інститутом держави, та можливостями їх реалізувати; зниження значення трудової мотивації в розумінні сенсу життя; переважання жінок на ринку праці в умовах зростання безробіття.

На думку вчених, близьким за змістом до поняття «наси́льство», але саме активного його прояву, є поняття «агресії».

У кримінально-правовій лексиці слово «агресія» (від лат. aggression «напад») майже не використовується. Частіше пишуть про насильство, яке поділяється на фізичне або психічне (погроза). Внаслідок цього випадають з кримінально-психологічного розгляду ворожі прояви, передбачені Кримінальним кодексом України, які не є фізично-наси́льницькими, не містять словесної погрози.

Агресія, на думку О.М. Литвака, іноді має такі мотиваційні джерела, як прагнення до безпеки та користі. Якщо насильство використовується для захисту від нападу або іншої небезпеки, що погрожує життю або здоров'ю особи, то має місце так звана «доброякісна

агресія», яка генетично закладена в людині як інстинкт самозбереження, і, навпаки, злаякісна агресія виявляється як жадова до влади над іншими істотами і нестримне бажання руйнації. Це - деструктивна активність людини, яка є злаякісною і має соціальне походження (Литвак О.М. Державний вплив на злочинність: Кримінологічно-правове дослідження. 2000, с. 201-203).

Кримінальне право і кримінологія мають справу головним чином з деструктивною (злаякісною) агресією, хоча в Кримінальному кодексі є статті, які передбачають кримінальну відповідальність за насильство, вчинене під час захисту від нападу, але з перевищенням меж необхідної оборони або крайньої необхідності. Фізична агресія, яка здійснюється з корисливих мотивів, є засобом задоволення життєвих індивідуальних потреб, а не реалізації деструктивних прагнень до знищення і руйнації. Тому грабежі, розбійні напади, бандитизм і корисливі вбивства (в тому числі на замовлення) розглядаються О.М. Литваком як загальнокримінальні корисливі злочини (Литвак О.М. Держава і злочинність : монографія. 2004, с. 98-101).

А.Ф. Зелінський вважав за доцільне ввести до нового обігу поняття «агресивна злочинність», яке об'єднало б насильницькі правопорушення з іншими агресивними посяганнями. Учений вважав, що агресивні злочини мають злісний деструктивний характер та спрямовані на заподіяння потерпілому шкоди і що в основі кримінальної агресії лежать ворожість і жадова руйнування (Зелінский А.Ф. Криминальная психология: научно-практическое издание. 1999, с. 170).

Розглядаючи кримінальну агресію через призму здобутків психологічної науки, психологи визначають, що кримінально-фізична агресія - це агресія, пов'язана із застосуванням фізичного насильства під час вчинення злочинних дій, яка є однією з форм кримінальної агресії, а остання, у свою чергу, це форма прояву десоціалізації особи на свідомому або підсвідомому рівні, що має місце поза вчиненням злочинних діянь з метою збереження набутого або природженого її соціального статусу (Григор'єва О. Передумови кримінальної агресії. 2001, с. 80).

Чому ж сучасні жінки проявляють таку надмірну агресивність, що їх до цього спонукає?

Згідно з дослідженнями психологів, існують дві біологічні статі - чоловіча та жіноча. І три соціальні — чоловіча, жіноча та змішана. У наш час, як свідчать останні дослідження, превалює змішана стать: йдеться про суміш чоловічих та жіночих психологічних рис в одній особі. Це викликано розвитком суспільства та цивілізації. Тобто жінки прагнуть виконувати суто чоловічі функції, бути лідером і в соціумі, і в родині. Особливих відмінностей у психології чоловіка та жінки немає. Та у прогресуючому світі жінка все частіше набуває чоловічих психологічних рис. І злочини, котрі вона скоює, дійсно відрізняються особливою жорстокістю. Бо якщо жінка вбиває, то робить це на емоціях (наприклад, на умисне вбивство жінка зважається довго: почуття мають досягти своєрідного «накалу»).

На нашу думку, кримінальна агресія жінки - це така її поведінка, яка може проявлятися у емоційному прагненні до чого-небудь і пов'язана з руйнаційним впливом на людей чи об'єкти кримінально-правової охорони.

З огляду на вище викладене, вважаємо, що визначення передумов кримінальної агресії

жінок допоможе не лише більш детально зрозуміти небезпеку цього явища, а й сприяти напрацюванню рекомендацій для протидії йому, буде підґрунтям для подальших кримінально-правових та кримінологічних досліджень з зазначеної проблеми.